

Všeobecný návrat k mezinárodnímu měnovému standardu umožní opět dlouhodobé mezinárodní investice a nezdravý zjev nadměrného množství krátkodobých mezinárodních půjček bude postupně likvidován. Odpadnou též důvody k útěku kapitálů za hranice a přestane hromanění zlata na několika málo místech.

Po uspořádání mezinárodních měnových a finančních poměrů musí následovati i uspořádání světové výroby, poněvadž problém světového obchodu jest v první řadě problémem dělby práce. V tom směru je nejdůležitější otázkou mezinárodní regulace výroby potravin a surovin, při které se musí vlády řídit zkušeností, že prospěšnější jest vyšší nabídka, než nedostatek zboží. Uspořádání výroby průmyslové obstarají nejlépe mezinárodní dohody na základě soukromé iniciativy.

Další etapou v reorganizaci světového hospodářství jest mezinárodní vyřešení problému distribuce konsumních statků. Nesmírnou důležitost distribuce dokázala zvláště doba krise a naučila bráti patřičný zřetel k nákladům distribučním, které nutno co nejvíce snížit. V tom směru bude třeba nalézt nové metody řízení distribuce na vědeckém základě pomocí statistik, výměny vzájemných zkušeností, mezinárodní spolupráce a přesné kontroly výroby a zásob. Podmínkou lepší distribuce jest volnost světového obchodu, poněvadž každé jeho omezování vede k poruchám. S úpravou distribuce souvisí problém mezinárodní dopravy.

Nedá se popřít, že duch mezinárodní spolupráce za účelem obrození světového hospodářství nese se novým směrem. Jest to poznání, že blahobyť jednoho státu závisí od blahobyti států ostatních a jest na čase, by si vlády uvědomily, že poslouží nejlépe zájmům svého státu, když budou respektovati zájmy států druhých. Nestačí platonická prohlášení pro volný obchod, neboť čeho svět dnes potřebuje, jest praktická činnost zkušených, předvídavých a nebojácných lidí.

Dr. V. Pisecký.

LITERATURA.

NEÚVĚRNÍ DRUŽSTVA V REPUBLICE ČESKOSLOVENSKÉ V ROCE 1930. Československé statistiky svazek 108. Vydal Státní úřad statistický. Praha 1935. Cena 35 Kč.

Přítomné pramenné dílo, jehož vydání bylo zájemci netrpělivě očekáváno, jest rozděleno v část tabulkovou (103 strany) a v část textovou (stran 45), již napsal Dr. František Fajfr, jistě nejpopovolanější z povolanych. Jeho studie, obsažná a přísně kritická, plná nabádavých podnětů tvoří ve skutečnosti samostatnou monografii, jež by zasluhovala samostatného vydání.

Ideově je Fajfroví družstevnictví syntesí liberalismu a socialismu. Vznikalo sice jako reakce na liberalism, ale postavilo se zvláště jen proti jedné jeho složce, totiž proti jeho individualismu (idea kooperace, organisované spolupráce), avšak zůstalo v podstatě také liberalistickým hnutím potud, že spoléhalo jen na dobrovolnou organizaci zúčastněných a na jejich spontánní svépomoc (selfhelp), namnoze velmi zdůrazňujíc tento prvek osobní aktivity a odpovědnosti. Ze socialismu zvláště staršího přijalo družstevnictví myšlenku organisovat obranu proti sociálně nepříznivým následkům nového rozvoje průmyslu, při tom organisovat ji zdola a v masách dělníků a drobných výrobců zemědělských a průmyslových. Část družstevnictví šla v tomto směru dále a postavila se za program celkové reformy sociální jako sám socialism, ale s tím rozdílem, že spatřovala právě v kooperativním hnutí cestu pacifické přeměny soudobého společenského zřízení v nový— koope-

rativní — řád. Odtud musíme podle Fajfra také rozlišovat předně praktické, reální hnutí samo a „k o o p e r a t i s m“. Družstevní hnutí — družstva sama — má cíle konkrétní, hospodářské, přesněji řečeno soukromohospodářské, kooperatism je směr myšlenkový, který si staví cíl sociálněhospodářský a činí z kooperace princip celkové reformy společenské. Kooperatism chce družstvem reformovat celý hospodářský i společenský řád, neboť spatřuje v družstvu zvláštní solidaristickou reformu hospodářské činnosti, umožňující sloučit individuální svobodu, rovnost, spravedlnost a bratrství s ekonomickou podnikavostí, disciplínou a výkonností, in concreto umožňující vyloučit vykořisťování práce (odstranit salariát) a vyloučit ryze výdělečný, ziskový a spekulativní prvek v hospodaření (nahradit kapitalism kooperativem). Společenskou organizaci si představuje jako národní, po případě i mezinárodní organizaci kooperativů, federativně sdružených a vzájemně spolupracujících. Máme-li na zřeteli toliko činné družstevní hnutí, pak možno podle Fajfra definovat družstvo jako dobrovolnou a novým uchazečům neuzavřenou organizaci individuálních závodů nebo domácností, která má společným provozováním určité funkce členským závodům nebo domácnostem společně zlepšit sociální postavení členů tím, že zvýší jejich příjmy nebo sníží výdaje. Zdar družstevnictví netkví ovšem jen v prospěchu, který přináší jen sdruženým členům, nýbrž družstevnictví chce prospět i celému národnímu hospodářství, ale to neznamená podle Fajfra přehlížet i takové zjevy, kde družstevnictví slouží i jiným cílům, než jen napomáhat výdělku u hospodářství svým členům, na příklad velkopřemyslu, velkoobchodu, finančnímu kapitálu, po případě kde je družstvo pouze formalitou kryjící výdělečný podnik několika zakladatelů. Ukázalo se, praví Fajfr dále, že družstevnictví není s to, aby pomohlo vrstvám právě sociálně nejslabším, to jest nejchudším dělníkům a nejmenším výrobcům, zemědělským a živnostenským. Družstevnictví — celkem vzato — předpokládá jakousi míru hospodářské samostatnosti a určitý rozsah individuálního závodu členského, na jejichž podkladě se může eventuálně rozvinout závod družstevní. Ani konsumní družstva, v nichž je tato podmínka snad nejmenší, nemohou existovat mezi dělnictvem naprosto zproletarisovaným. Sdružení elementů příliš slabých je prostě nejen málo uskutečnitelné, ale také jím nevzniká nic silného a v dnešních obtížných národohospodářských podmínkách jakž takž životného. Fajfr se domnívá, že dnes je kooperatism, jakožto směr činící družstvo principem a nástrojem celkové reformy společenské a hospodářské i v teorii opuštěn; opuštění kooperativismu neznamená mu však vzdávat se práce v družstevnictví.

Probíraje podrobně právní základy družstevnictví věnuje Fajfr pozornost i ožehavé otázce o přípustnosti obchodovat s nečleny a uzavírá, že obchodování s nečleny není přípustné tam, kde nejsou pouze pomocným obchodem ruší pojem součinnosti, ježto by se jím z družstva stávala asociace pouze kapitálová a účast člena na družstevním podniku by se projevovala pouze finančně. Konstatuje, že od svých začátků v letech sedmdesátých do dneška se družstevnictví velmi změnilo, že se stávalo často předmětem zákonodárné a právní činnosti, takže bychom i u nás mohli mluvit o zvláštním institutu družstevního práva, že však na právní konstrukci družstva vytvořené základními družstevními zákony se v podstatě skoro nic nezměnilo. Pojmové znaky družstva, jak byly formulovány těmito zákony, trvají; modifikace některých předpisů znamenají spíše obrat v hospodářskopolitickém nazírání a mají význam pro ideově dějinné pojetí kooperace, nedotýkajíce se však podstatného obsahu právní konstrukce družstva.

Neméně zajímavým jest i druhý oddíl studie Fajfrovy, v němž vyvozuje charakteristické závěry z provedeného statistického šetření o neúvěrných družstvech. Upozor-

ňuje především, že družstevní podnikání je dosti odolné, „krisenfest“, z různých příčin nereaguje tak citlivě na změny v národohospodářské konjunktuře: pro zemědělské družstevnictví jsou nejrelevantnějším faktorem ceny zemědělských produktů, a to zvláště produktů polního hospodářství, neboť se v dobytkářství a v obchodu s ním souvisejícím družstevní podnikání mnoho neujalo. Konsumní družstevnictví závisí na kupní síle dělnictva, pociťuje krizi nepřímou, skrze mzdy a nezaměstnanost svého členstva. Živnostenské družstevnictví výrobní a obchodní pracuje skoro jen pro vnitřní trh a není rovněž tak přímo dotčeno krizí jako velkopřůmysl. Stavební a bytové družstevnictví, družstva elektrárenská pociťují krisové zjevy ještě méně přímo. Další zajímavou skutečností je, že rozvoj úvěrního družstevnictví zpravidla předchází rozvoj družstevnictví neúvěrního a v jistém smyslu mu razí cestu. Úvěrním družstvem zpravidla zahajuje zemědělské obyvatelstvo svou kooperativní organizaci, teprve po vybudování úvěrních ústavů rozvíjí družstva neúvěrní, v čemž opět družstva obchodní (odbytová) předcházejí často rozvoji družstev výrobních. Úvěrní družstva jsou zpravidla prvou a ve značné míře i jedinou kooperativní organizací u živnostníků a obchodníků. Obyvatelstvo ostatních povolání (dělnictvo a úřednictvo) organizuje se družstevně většinou jen k opatřování spotřeby, hlavně v družstvech konsumních a stavebních, z funkcí úvěrního družstevnictví přichází u něho v úvahu převážně jen organizace úspor a tento účel bývá také obstaráván v rámci neúvěrního družstva (konsumy). Výroba průmyslová a v míře ještě větší zemědělská znamená pro družstevnictví pole velmi neschůdné. V neúvěrním družstevnictví jsou to opět družstva obchodní, jejichž počet převažuje a jejichž rozvoj také často předchází rozvoji družstev výrobních. Ve výrobě se daří družstevnictví jen tam, kde se dá združstevnit určitý specifický úsek výroby a kde družstvo příliš nezasahuje do ostatní činnosti členského závodu. Družstevnictví se daří v obchodu, protože je obchod nekonečně dělitelný: združstevnit se dá na př. prodej nebo nákup přesně určeného zboží, při čemž má člen v ostatním naprostou volnost, združstevnit se dá snad i celá obchodní funkce, avšak jen u výrobních závodů, nedá se však rovněž združstevnit tak snadno celý obchodní závod. (Konsum není združstevněním maloobchodního závodu, nýbrž združstevněním jen nákupní funkce, není to družstevní kupectví nebo hokynářství, nýbrž družstevně provozovaný nákup smíšeného zboží pro sdružené domácnosti.) Fajfr dospívá k závěru, že naše družstevnictví neúvěrní je možno charakterisovat asi takto: podstatu jeho tvoří jednak obchod, a to zemědělský, a maloobchod se smíšeným zbožím pro domácnost hlavně dělnických vrstev, zemědělský průmysl a v menší míře živnostenská výroba, konečně úřednická stavební a bytová družstva. Pokud pak jde o otázku zaměstnávání vlastních členů v činnosti družstevní a hlasovacího práva podle hlav, jež jsou měřítkem pro posouzení, jak se uplatňují resp. mohou uplatnit principy kooperativní ideologie, chtějící, aby se družstva opírala především o družstevně organizovanou práci vlastních členů a aby v řízení družstva, jehož vrcholným orgánem je valná hromada, rozhodovali členové bez uvážení jejich eventuálně snad různé kapitálové účasti v družstevním závodě, odpovídají nejvíce tomuto požadavku v podstatě konsumní a stavební družstva dělnicko-úřednická.

A. Klím.

LEGIOJEDNOTA

ZAPSANÉ SPOLEČENSTVO
S RUČENÍM OBMEZENÝM.

SVAZ LEGIONÁŘSKÝCH DRUŽSTEV A ZÁLOŽEN

ÚČET U POŠT. SPOŘ. 38198.

PRAHA II., NA FLORENCI ČÍS. 5n. TELEFON Č. 319-84.